

**Handledning till pedagoger vars klasser har sett Dalateaterns
uppsättning av**

Den svagare

Manus: Mattias Andersson Regi: Patrik Pettersson

HT-2014

**den
svagare**

Detta är en handledning till pedagoger vars klasser sett Dalateaterns uppsättning av *Den Svagare*. Handledningen innehåller tips och förslag till hur ni kan fortsätta samtala och arbeta kring pjäsen och dess tematik.

Hur du använder dig av denna handledning avgör du själv, allt utifrån tid, möjlighet och vilja. Vill du plocka ut någon enstaka uppgifter/övningar, vill du göra allt på en gång eller utspritt över några veckor eller ingenting, du bestämmer!

Vill du jobba ytterligare med tematiken finns tips på metodböcker i slutet av handledningen samt filmer som du kan se på tillsammans med dina elever.

På vår facebookside [Dalateatern- Barn och ungdom](#) läggs även länkar, filmklipp samt annat material relaterat till Åskådarrollen upp. Kolla gärna in på den!

Har du frågor kring handledningen eller vill du komma i kontakt med oss på Dalateatern är du välkommen att höra av dig till;

Malin Byman, Dramapedagog.

malin.byman@dalateatern.se

073-73 63 205

Tillbaka i klassrummet, efter föreställningen

Förberedelser

Ställ undan bord och bänkarna, samlas på stolar i en ring på den tomma golvytan. Detta kan med fördel göras under tidtagning, eleverna själva ställer undan allt och sätter sig i ring på varsin stol medan pedagogen tar tid.

Minnesrunda

Instruktion:

Var och en får möjligheten att säga något den minns från föreställningstillfället, självklart får man säga pass om man inte vill säga. Kan också skrivas på lappar utan namn, pedagogen läser sedan upp lapparna.

Det första som dyker upp i ditt huvud när du tänker tillbaka på föreställningstillfället. Det kan vara en scen, karaktär, händelse ur pjäsen, från innan ni gick in, efter föreställningen. En känsla, en doft eller något ljud som du lagt på minnet. Det finns inga rätt eller fel.

Att prata om/fundera kring.

Utifrån föreställningen.

Instruktion:

Börja med att prata 2o2 för att sedan prata i hel-grupp. Viktigt att påpeka att det inte finns några rätt eller fel.

- **Vad var det för ljud i början när vi gick in till scenen?** Vad berättade dessa ljud för dig? Hur tolkade du dem?
- **Var befinner de sig?**
- **På scenen låg högar med skor.** Varför fanns det en massa skor där? Vad berättade det för dig? Går det att koppla till det som händer i pjäsen?
- **Det börjar plötsligt låta konstigt när Elliot och Lova är i skogen, som om skogen pratar och gör ljud.** Vad tror du att ljuden kommer från? Hur tolkar du ljuden? Kan du koppla ljuden till det som händer i pjäsen?
- **Namnen.** Alla fick spela in sitt namn och sedan spelades de upp i slutet av föreställningen. Hur tolkar du det? Varför tror du att våra namn användes?
- **Vad tror ni händer när Lova och Elliot kom tillbaka till klassen?**

Vi på Dalateatern som arbetar med denna produktion skulle bli jättegglada över att ta del av era tankar kring detta. Om ni har möjlighet och vill får ni gärna skicka det till oss, antingen via mail: malin.byman@dalateatern.se eller på vår Facebooksida: Dalateatern-Barn och ungdom.

Vad är en kränkning?

Instruktion:

Skriv ordet *kränkning* på tavlan, be eleverna en och en, två och två eller i smågrupper skriva ner allt som de kopplar ihop med ordet *kränkning* Skriv sedan upp allt som eleverna skrivit på sina lappar, på tavlan.

Stöd- information;

Kränkning:

Kränkning/kränkningar är när man blir illa behandlad så att man känner sig ledsen, sårad eller mindre värd. Det är upp till den utsatta att avgöra vad som är en kränkning eller inte.

Mobbning;

Är upprepade kränkningar av en person under en tid

Diskriminering;

Är när någon blir sämre behandlad än någon annan på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Trakasserier;

Är när någon blir kränkt utifrån någon av de sju diskrimineringsgrunderna (*de ovan*). Det räcker med en händelse för att någon ska göra sig skyldig till trakasserier.

Alla som...

En övning som går ut på att ta ställning till påståenden. Övning i reflektion och ställningstagande.

Instruktion

Alla har en varsin stol och sitter i en cirkel utom en person som står i mitten av cirkeln. Personen i mitten tar upp en lapp ur lådan och läser högt från den. Om du som sitter ner håller med om det som står på lappen, om det stämmer in på dig eller stämmer överens med vad du tycker just nu så byter du stol. Du får inte ta stolen som är precis bredvid den du nu sitter på och du får inte resa dig för att sedan sätta dig på samma stol igen. Under tiden som alla byter stolar försöker den i mitten hitta en stol att sätta sig på så att någon annan hamnar i mitten och en ny mening läses upp. Om det bara är en person som håller med om påståendet så byter den plats med personen i mitten.

Nedan följer meningar som du som pedagog antingen kan skriva på lappar och lägga i en låda som står i mitten av cirkeln så eleverna får läsa själva, eller så står du utanför cirkeln och läser upp dem. Om ni väljer det senare alternativet så säger den som står i mitten bara "Alla som..." och sedan läser du fortsättningen. Lämna ordet fritt efter varje påstående. Det skall inte vara något tvång att berätta varför man bytte plats, men möjligheten skall finnas att få berätta om man vill.

Påståenden finner du på nästa sida

Påståenden, Alla som...;

Alla som...

Badade i somras

(pedagogen kan börja med detta påstående som en testomgång för att se att alla förstått).

Har hjälpt någon som de inte känner

Gjort något den varit rädd för att göra innan

Gjort någon ledsen

Blivit sårad

Varit rädd

Sagt ifrån när någon gjort något dumt mot någon annan

Valt att *inte* säga ifrån trots att du egentligen ville

Känt känslan av gruppptryck någon gång

Vill att vuxna ska ta mer ansvar för att förhindra mobbning

Vill att elever ska ta mer ansvar för att förhindra mobbning

Tycker att vuxna borde lyssna bättre på barnen

Tycker att det borde vara en skyldighet att ingripa om någon far illa

Anser att Internet är en säker plats för ungdomar

Tycker att lärare och föräldrar borde ha mer koll på vad barnen/eleverna gör på Internet

Tycker att det är lättare att stå upp för någon som blir utsatt på Internet

Vad innebär det att vara åskådare?

Åskådarrollen:

Vi är alla åskådare ibland. Det kan handla om en grälände familj i lägenheten bredvid eller en servitris som tyst genomlider sexuella anspelningar från en matgäst. Det kan handla om arbetskamrater i konflikt eller om ett barn som blir mobbat på skolgården. Och vi blir åskådare när vi väljer att stå vid sidan av och inte lägga oss i. Det handlar om situationer när vi möter människor som på olika sätt behöver hjälp. Det finns ett offer, en förövare och kanske en räddare. Åskådaren är den som ser, men väljer att inte göra något. Åskådaren är passiv och tyst. Att vara åskådare är inte att vara neutral. Åskådaren skickar signaler till både offer och förövare. Att någon ser utan att gripa in kan öka offrets känsla av utsatthet och maktlöshet; samtidigt kan förövaren tolka åskådarens beteende som ett tyst medgivande. Därför är det viktigt att reflektera över hur åskådaren påverkar olika situationer och vilken betydelse åskådaren egentligen har. Och det är viktigt att fundera på varför vi ibland väljer att bli åskådare, trots att andra människor far illa.

(Ur Spelar roll: Ett pedagogiskt material om åskådarrollen. s.6)

Instruktion:

Läs texten ovan för klassen. Dela sedan in dem i mindre grupper ca. 4-5 i varje grupp. Be dem komma på olika situationer/tillfällen då vi kan hamna i åskådarrollen. Grupperna får skriva ner alla tillfällen de kommer på.

Skriv upp gruppernas förslag på tavlan.

Ge sedan grupperna dessa frågor/uppgifter;

- Vad signalerar åskådarna till offer och förövare i varje situation?

- I vilken situation är det svårast att ingripa (gör en lista 1-5)

Fortsättningsalternativ:

Antingen så får grupperna redovisa muntligt i storgrupp, sina listor samt vad åskådaren

signalerar till offer och förövare i varje situation.

Eller så ger du gruppen i uppgift att välja ut en av situationerna som de sedan skall visa för de andra som en staty/stillbild.

Staty/stillbild:

Gruppen gestaltar med sina kroppar en situation/ en händelse. Om inte situationen innehåller tillräckligt många människor kan någon också gestalta miljön, för att få bilden så tydlig som möjlig. Statyn/stillbilden är helt stilla, alla står frysta i de valda gestaltande positionerna.

Det kan även finnas **tankebubblor** med i statyn/stillbilden. Be gruppen komma på en tanke till varje karaktär som finns med i situationen. Exempelvis; Vad tänker den som är offer i den här situationen? Vad tänker förövaren? Vad tänker åskådarna? När gruppen står redo och stilla i sin staty/stillbild, kan pedagogen lägga en hand på varje karaktär och då säger de sina tankar.

Be de som tittar på statyn/stillbilden säga vad de ser, vilken situation/händelse de tror att gruppen visar.

Därför ingriper jag inte

(Övning ur Spelar roll; Ett pedagogiskt material om åskådarrollen, s.57)

Instruktion:

Dela upp klassen i smågrupper ca. 4-5 st i varje grupp. Ge dem denna text här nedan och be dem tillsammans komma fram till vilka förklaringar de tycker är viktigast.

Varje grupp får sedan presentera sin rangordning och ni kan föra ett samtal i storgrupp.

Text till eleverna;

De flesta av oss stannar i åskådarrollen trots att vi kanske innerst inne skulle vilja handla på ett annat sätt. Vad tror du att det beror på? Rangordna följande utifrån vilken du tycker är den viktigaste förklaringen:

- Att du hamnar utanför och blir ensam
- Att du drabbas av fysiskt våld
- Att du sticker ut och väcker uppmärksamhet
- Att du gör bort dig
- Att ditt handlande leder till konsekvenser för dina vänner, syskon osv.
- Att du själv bli offer

4-hörn

Övning i att ta ställning och argumentera för sin åsikt. Viktigt att berätta att de tar ställning för vad de tycker just här och nu, det är helt ok att ändra sig under tiden eller senare. Så länge inga kränkande åsikter, riktade mot någon, förekommer så har ingen rätt att påstå att någon annans åsikt eller tankar är fel.

Instruktion:

Pedagogen läser upp frågeställningen och visar vilka hörn som representerar vilket hörn. Eleverna står i mitten och går sedan och ställer sig i de hörn som de tycker stämmer bäst överens med deras uppfattning. Det finns alltid ett öppet hörn, där man kan ställa sig om inget av de andra hörnen stämmer överens med det man tycker just nu. När alla placerat sig i ett hörn, kan pedagogen be dem berätta för någon som står närmast varför de ställt sig i det hörnet. Sedan kan ni för ett samtal i stor grupp. Det är helt ok att byta hörn om någon ändrar sig under samtalet.

1. Du ser en yngre elev bli illa behandlad av några andra jämnåriga klasskamrater. Vad gör du?

Hörn 1: Går fram till dem och säger ifrån.

Hörn 2: Går och hämtar en vuxen.

Hörn 3: Gör ingenting, det är vanligt och inget konstigt att barn bråkar med varandra på skolgården.

Hörn 4: Öppet hörn

2. Du ser någon i din egen ålder bli illa behandlad av några andra jämnåriga på skolgården. Vad gör du?

Hörn 1: Du går fram och säger ifrån.

Hörn 2: Du går och hämtar en vuxen.

Hörn 3: Du gör ingenting, det är vanligt och inget konstigt att de i min ålder bråkar med varandra på skolgården.

Hörn 4: Öppet hörn

3. Du ser en kvinna och en man på stan, det ser ut som att de är ett par. Plötsligt slår mannen kvinnan. Vad gör du?

Hörn 1: Går fram till paret och säger ifrån.

Hörn 2: Ringer polisen.

Hörn 3: Ingenting. Jag vet inte vad det handlar om och ska inte lägga mig i.

Hörn 4: Öppet hörn

4. Du ser ett gäng fotbollsanhängare på stan. De är fulla och börjar bråka med varandra, det slutar med att det blir ett stort slagsmål. Vad gör du?

Hörn 1: Försöker få med dig andra som ser på, för att få dem att sluta slåss.

Hörn 2: Ringer till polisen

Hörn 3: Går därifrån.

Hörn 4: Öppet hörn.

5. Någon har lagt ut en bild på nätet på en person som går i din klass. Personen på bilden är nästan naken, och i kommentarerna till bilden har väldigt många skrivit taskiga och kränkande kommentarer. Vad gör du? *(Se faktaruta till samtalet kring denna fråga på nästa sida).*

Hörn 1: Kontaktar personen på bilden och frågar om den vet att bilden ligger på nätet?

Hörn 2: Skriver något snällt i kommentarsfältet i stället.

Hörn 3: Ingenting. Om man fotar sig naken får man skylla sig själv, man måste vara försiktig på Internet.

Hörn 4: Öppet hörn.

Till samtalet efter fråga 5 kan det vara bra att ha med denna fakta från www.kranks.se ;

Kan jag lägga ut en bild på en kompis på Internet utan att fråga om lov?

Lägger man ut ett foto som är taget med en digitalkamera eller mobiltelefon på en vanlig webbsida och man kan se vem bilden föreställer är det en personuppgift. Då gäller personuppgiftslagens bestämmelser. Det man behöver tänka på då är att bilden inte får kränka den person som finns på bilden. Till exempel kan det vara kränkande att visa bilder på en person som är naken, berusad eller blir retad av andra. Då är det inte tillåtet att lägga ut bilden på Internet.

Om bilden däremot läggs in i ett register som man kan komma åt via Internet krävs det oftast att den som finns med på bilden har gett sitt lov till det.

Viktigt att komma ihåg att det är den som blir utsatt som bestämmer om det är en kränkning eller ej!

Metodmaterial

Spelar roll- Ett pedagogiskt material om åskådarrollen

Utgiven av Forum för levande historia, Projektledare: Christina Gamstorp Projektledare och författare: Mats Andersson

www.levandehistoria.se

Lås Upp begränsande normer- Ett normutmanande metodmaterial

Länsstyrelsen Sthlms län, Ungdomsstyrelsen och Botkyrka kommun, Text: Lotta Armijo Holmberg, Anja Norell och Marit Nygård Projektledare: Johanna Hammarström

www.lasupp.nu

Länkar

www.krankt.se - Hur skyddar jag mig på Internet.

www.brottsrummet.se - Fakta om brott för ungdomar.

www.friends.se - En organisation vars uppdrag är att stoppa mobbning

www.umo.se – Din ungdomsmottagning på nätet

www.lasupp.nu - Ett normutmanande metodmaterial

www.levandehistoria.se - Spelar roll- Ett pedagogiskt material om åskådarrollen

Film/klipp-tips

Youtubeklipp:

Finns med i Spelar roll-materialet. Finns också att hitta på vår facebookside Dalateatern- Barn och ungdom

The Bystander Effect: The death of Kitty Genovese (engelska utan text)

<https://www.youtube.com/watch?v=BdpdUbW8vbw>

Gerhard och Bronja

En film om Gerhard och Bronja som straffas för sin kärlek. De leds genom byn till musik och förnedras på olika sätt. Kring deras halsar hänger skyltar som ”Jag är ett polskt svin”

<http://www.levandehistoria.se/film/gerhard-och-bronja>

Film:

Bully

Amerikansk dokumentärfilm från 2011 av **Lee Hirsch**

Där vi får följa ett barn som blir utsatt i skolan och på skolbussen. Familjer vars barn tagit sitt liv på grund av mobbning. Hur vuxenvärlden sviker och hur svårt det kan vara att vara "annorlunda" och försöka leva i ett samhälle där starka normer råder. Men också hur det finns de som kämpar för att motverka mobbning och kränkningar.

Återträffen

Svensk dramafilm från 2013 av **Anna Odell**

En utsatts konfrontation med sina mobbare. Viljan att försöka få en förklaring, ett svar på varför?

Apflickorna

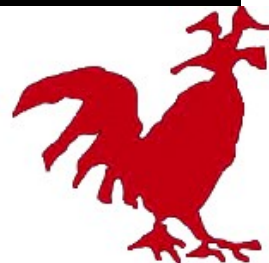
Svensk dramafilm från 2011 av **Lisa Aschan och Josefin Adolfsson**

När Emma möter Cassandra påbörjas en relation fylld av brutala fysiska och psykiska utmaningar. Emma gör allt för att bemästra spelets regler. Gränser överskrids och insatsen blir högre och högre. Trots det kan Emma inte motstå den berusande känslan av total kontroll.

jag är
någon

DALATEATERN

DALATEATERN

Postadress: Dalateatern, Box 1010, 791 10, Falun

Besöksadress: Teatergatan 1, 791 62, Falun

info@dalateatern.se

Växel: 023 777 600

www.dalateatern.se